

ТЮБЕШИУ

Республикабыз паллиатив болушлуккуну кючлендириу жаны бла проектни толтурууну биринчи болуп кьолгъа алгъан россейли субъектлени санына киргенди

Тюбене КъМР-ни Башчысыны кьултугун болжы халда толтурган Казбек Коков КъМР-ни Правительствоу ююнде «Вера» жаңадуулук фонду учредители Ана Федермесер бла тюбешгенди. Ала халкыгъа паллиатив болушлуккуну тийишчи кьурауну, ол керекли болганла барысы да аны алырча этюну, кыйын саусаула бла ишлери специалистлени хазырлауну, программаланы бирге жашауа бардырууну амаллары осетгенди.

Къабарты-Малкъар Битеуроссей халк фронтуну паллиатив болушлук берюну игилендириу жаны бла «Регион заботы» деген проектни тамаллауну биринчи

болуп кьолгъа алган россейли субъектлени санына киргенди. Ол РФ-ни Пре-

зиденти Владимир Путин Федерал Жыйлыгъа Посланиясында белгилеген

борчланы толтуру муратда башланганан эсигизге салабыз.

Жыл сайын тынгылы паллиатив болушлуккуну республиканы 500-ден аслам адамы алады. Тийишли бөлөм Нальчикде Медичина консультатив-диагностика араны мурдурунда ачылганды. Сабий ююде уа гитчелеге паллиатив болушлук берген служба кьурашганды.

Тюбешуеге КъМР-ни саулук саклау министри Мара Хубиев, «Россей ючюн» Халк фронт битеуроссей жамауат кымылдануу регион бөлөмюню башчысы Евгений Бакаев да кытышхандыла.

КъМР-ни Башчысыны бла Правительствоу пресс-службасы.

ПАРЛАМЕНТ

Селешуиуну магъанасы - инсанланы жашау халларын бла коммунал жумушланы качественун игилендириу

КъМР-ни Парламентини президиумуну жыйлыуунда «правительствоу сагатны» чеклеринде республиканы инсанларны жашау халларын игилендириу эмда коммунал жумушланы качественун есдюруге бурулган проектле жашауда кылай толтурулганлары сюзюлгенди.

«Жашарга жарамаган фонду азайтуу жаны бла мадарла» федерал проектлеге эмда «Жашу журт эми сахар болум» миллет проектлеге кытышады. Ала гъа кере регион кырал программала жарашдырылгандыла. Сёз ючюн, «Шендою сахар болум» программа кеп кыталы юйлене арбазларны, адамла кеп савиде жыйылган жерлени тапандырдыр мурат бла толтурулады. - 2019 жылда аны регион бөлөмюне республиканы 32 муниципал кьураулуу

26 жер жангыртылыккыды. Бу жумушлагъа уа 267,3 миллион сом кьоратыллыккыды. Сёзге, бытыр 90 арбаз эмда жамуат бирге солугъан 26 жер тапандырлган эдиле, дегенди докладчы.

«Реформа ЖКХ» службаны шартларына кере уа, республикада осал, жашарга кьоркьууну юйлене кинглиги 20,76 минг квадрат метрге жетди. Аладан инсанланы кьонюрю мурат бла уа бөлөмюне республиканы фонду азайтуу жаны

Аны айтханына кере, республика «Жашу журт», «Шендою сахар болум».

кытышады. Битеу да бирге бийыл 145 арбаз эмда халк аслам жыйылган

бла мадарла» деген феге бир программа тындырылады. Анга тийишлиликде «2019-2025 жылда КъМР-де инсанланы жашау этерге кьоркьууну мекямладан кьонюрю» республиканы программала жарашдырылганды.

Бюгонлюкде уа республикада 51 общедит (коммунал мекям) бардыла. Аланы кинглиги 130 минг квадрат метри, алада 8981 адам жашайдыла. «КъМР-ни инсанларын жашау журтла эми коммунал жумушла бла жалчылык кьырал программаны чеклеринде бийыл 132,671 миллион сомну кьоратыр гъа белгиленди. Бу ачарга Нальчикде Кадыров дераал 15 «6» эмда Калининградская орамда 3 «а»

мекямда бла Псычода Ленин аты орамда 16-чы мекямда жашагъанланы болууларын тапандырдыр гъа мурат барды. «Жашу журт» регион проектни чеклеринде уа 2024 жылгъа дери жашау юйлене 647 минг квадрат метрге дери кьейтирге борч салынганда. Бытыр а 435,7 минг квадрат метр журт ишлетилгенди, битеу да бирге хайырлангыр гъа 49 кеп кыталы мекям берилгенди. Бийыл а белгиленген программаны чеклеринде 474 минг квадрат метр жашу журт битдирирге мурат барды.

Ахыры 2-чи бедеди.

Айырмалы жаш тинтиучюлеге - жылы алгъышлаула эмда дипломла

КъМР-ни Парламентинде «Мени законла чыгарыуу башламчылыккы битеуроссей конкурсуны регион бөлөмюнде хорлагъанланы саугъалау болганды. Жаш адамланы алгъышлар гъа спикерни орунбасары Жаматаланы Салим, Билим беруу, илму эм жаш тило политика, Аграр политика, экология, табийгъатны хайырлануу эм жер халла эмда Социальный политика, уруну эм саулук саклау комитетлени башчылары Светлана Азикова, Мокьаланы Кемал эмда Хусейн Кажаров да келгенди.

Хорлагъанланы алгъышлай, Светлана Азикова эксперт совет келген ишлени тинтип, кьурау комитетте 32 тинтиуну кьоргозгенни билдиргенди. аладан 16-сы айырмалы болгандыла. «Кьурау комитетни оюнуу бла ючи РФ-ни Кьурау Дума-сына жиберилгенди, ала конкурсу ахыргы бөлөмюне кьоргозюлгенди.

Энта бир тинтиуну автор кеси бергенди. Алай тюрлю-тюрлю сылтаула бла жаш адамларны бышанган онын бөлөмге кытышмагъандыла, болсада барысы да Битеуроссей конкурсу дипломлары бла белгиленгенди», - дегенди ол эмда келир жыл жаш адамла тир болууларына ышанган чертгенди.

Жаш адамланы Мокьаланы Кемал бла Хусейн Кажаров да алгъышлагъандыла. Ала уа илму башчыла бир неча жаш адамла эдими хазырлагъанларын, аланы ишлери айырмалылары санына киргенлерин айттырды. «Ызы бла саугъалау башланганды. Илму ишле бир неча номинацияда кьоргозюлгенди. Ол савиде «Социал политика» деген бөлөмде Нальчикни 32-чи школуну окуучусу Атайиланы Элино экинчи жерге тийишли керюлгенди. Аладан сора да, «Кьурау кьоркуш эми инсанланы конституциялы эркинликлери», «Билим беруу, илму, саулуук саклау эм культура», «Экономика

Эришулеге республиканы школларны окуучулары, вузулары студентлери бла аспирантлары эмда жаш тило организацияланы келечилери кытышхандыла. Айырмалыны законла чыгарыуу органда белгилеу а этерге айланганды дегер болукдуу. Бийыл ол онтертиуню кере кьурашганды.

Жанаталаны Салим а дайым да эксперт советте киргенни, жылдан-жылгъа кьоргозюлген ишлени магъаналыкчылары есенни белгилегенди. «Республиканы жашаууна,

айыууна кьошумчулыккы этерге сойгенгиз, законланы жарашдырыуу гъа сейиргиз ючюн ыра-зылыккымы айтыр гъа сюеме. Быллай конкурсула гъа кытышыуу уллу сынау береди, ол артада сизге жашауула керек болур деп ышанама», - дегенди ол.

«Кьоруулау эм кьоркууусулук» деген бөлөмдеде хорлагъанла эмда жаш тинтиучюлени хазырлагъан илму башчылары да саугъалангандыла. Биринчи жерге тийишли керюлгенде уа дипломла бла бирге КъМР-ни Парламентини 25-жылгыгына басмаланган китап да берилгенди.

ТИКАЛАНЫ Фатима.

Къабарты-Малкъар Республиканы Башчысыны Администрациясыны таматасыны орунбасарыны Къабарты-Малкъар Республиканы Башчысыны Администрациясыны пресс-служба эмда информация жаны бла управленийыны начальниги юсонден Къабарты-Малкъар Республиканы Башчысыны

УКАЗЫ

1. **ЖУРТОВ Эльдар Робертович** алгъынгы кьултугундан эркин этип, Къабарты-Малкъар Республиканы Башчысыны Администрациясыны таматасыны орунбасарына - Къабарты-Малкъар Респу-

бликаны Башчысыны Администрациясыны пресс-служба эмда информация жаны управленийыны начальниги салгыр гъа. 2. Бу Указ анга кьол салынган юнден башлап ючюне киреди.

Къабарты-Малкъар Республиканы Башчысыны кьултугун болжаллы халда толтурган

К. КОКОВ

Нальчик шахар, 2019 жыл 24 май, №44-УГ

Къабарты-Малкъар Республиканы кьурау саугъалау юсонден Къабарты-Малкъар Республиканы Башчысыны

УКАЗЫ

Республиканы экономикасын айнытуу улу кыйын салганлары эмда кеп жылланы бет жарыккы ишленгенлери ючюн:

Къабарты-Малкъар Республиканы Сыйлы таматасы бла саугъалау гъа **ХАРАДРОВ Заурби Мухрамович** - Чекленген жууалыгы болган «Элеватор» биригуно директорун **ХОЧУЛАНЫ Капашны жашы Тамкуну** -

Чекленген жууалыгы болган «Горно-Альпийский» биригуно учредителни **ЩЕЛОКОВ Андрей Георгиевич** - Чекленген жууалыгы болган «Автодор» биригуно директорун;

«Къабарты-Малкъар Республиканы эминокно сыйлы ишчиси» ат атар гъа **БАШОРОВ Алим Тодгович** - Чекленген жууалыгы болган «Велес-Агро» биригуно баш директоруна.

Къабарты-Малкъар Республиканы Башчысыны кьултугун болжаллы халда толтурган

К. КОКОВ

Нальчик шахар, 2019 жыл 27 май, №45-УГ

Айырыла

Алгъадан кьол кетюрюно бир кюню этгенди

Къабарты-Малкъарны жеринде КъМР-ни Парламентини алтынчы чакырылыгына «Единая Россия» Битеуроссей политика партиядан депутатла гъа кандидатланы айырыу ючюн алгъадан кьол кетюрюно бир кюню этгенди. КъМР-ни Башчысыны кьултугун болжаллы халда толтурган **Казбек Коков** да, Нальчикде Профсо-

юзланы Маданит ююнде орналган 26-чы айыру участка гъа барып, кесини сайлаун этгенди. Битеу да республикада быллай иш 71 айыру участкада кьурашганды.

КъМР-ни Башчысыны бла Правительствоу пресс-службасы.

ЭКОНОМИКА

Гитче предпринимательствону аякыландырыуу гъа - 486 миллион сом

«Гитче эми орта предпринимательствого эмда башламчылыккы этгенлеге болушу миллет проектни чеклеринде республикада бизнесни айнытуу гъа 2024 жылгъа дери кьурау болук жетден 486 миллион сом бөлөмюню, деп билдиргенди КъМР-ни экономиканы айнытуу министри Рахыланы Борис. Ачханы бичими улу болук бизнесни кьурау эми муниципал жерлеге инвентаризация этилди. Ол савиде сала айтсак, бюгонлюкде Къабарты-Малкъарны экономикасыны 40 процентини гитче предпринимательство алады.

Министр айтханы кере, гитче эми орта бизнесни тиритил ючюн, мадар-право жаны бла да аслам тюрлюнле этилере керектиле. Бюгонлюкде республика беш проекте кытышады. Ала гъа кере регион таматалары беш жылны ичинде 130 предпринимательге болушур гъа тийишдиле. Аны бла байламлы жыл сайын кьурау эми муниципал жерлеге инвентаризация этилди. Ол савиде сала айтсак, бюгонлюкде Къабарты-Малкъарны экономикасыны 40 процентини гитче предпринимательство алады.

Бизни кorr.

ХАЗЫРЛАНЫУ

Кышда киши да апчымазча

Бу кондеде «Газпром газораспределение Нальчик» компанияны келечилери республиканы кьоргозюлгъа баргъан биргы ызыны 2019-2020 жылда кюз арты бла кыш кезуилеге хазырлау бла белгиленди. Специалистле газны басымын уллу гитче этген приборланы жангыртырдыла, 700 километрден асламда сетьлени тинтирдила

эм 128,4 километр чаклы жерде биргыларны техника болууларына диагностика бардырылдыла. Да гъада 74 километр тенгли участкада аланы тот басмазча борыккыла. Кыш хазырлауу бла байламлы комплекси ишлене чеклеринде службаны келечилери кыйын болуулары кезуилеге ишлерге юйренирча инфраструктура эми жаруула да этердикила.

МАГОМЕТЛАНЫ Сулейман.

Жазылыу-2019

«Заманны» - хар таулу юйорге

Сыйлы жамауат! 2019 жылны экинчи жарымына жазылуу кампания андан ары бардырылады. Сиз «Заман» газетте почтаны битеу бөлөмлеринде жазылыр гъа болуксуз.

Ана тилибизде чыккан жангыз газетибизни хурметин керюрюсюз деп бек ышанобыз. Алты айга жазылууну багысы - 696 сом 30 капек.

Бизни индексибиз - 51532

СЮЗЮУ

Ана тилиндеги кыячхан халкыны тамбласы болурму?

13-май тюрк тилини куюндо. Ол иште аталып, «Кыайсынга жюз атам» фонду курап, «Ана тилим – балдан таты» атта бальникчи «Марал» кыюакчы ой комплексте жыйылу өтгөндү. Анаг илиму куулукчула, жазуучула, поэте, журналисте, артисте, ана тилини кыайсын көргөн башха адамла да кытайхандыла. Ары татарлыла «Туган тел» атлы миллет култура араларына таматасы Флора Низамутдинова бля тюркю мектебиндеги миллет култура араларына таматасы Бекмет Амышпашу да келгенде.

Жыйылууну Тетуяланы Хадис бардырганды. Ол ары келгенде бирге ана тилге кыайгыры жыйганын белгиле, бусугагыда аны жазуучу халкыно куюндан айтындагы алайда болганында аны сакталууга себеп себептик эте амаланы юсерленде оомоланы айтыркыларын тилгенди. «Бусугагыда анда-мында да:

ана тилини магынасын айтып, аны ата-ана, тууган жер бля байлалыгынын белгиле, анга атыган аманат назмусун окууганды. Филология илимданы доктору, Кыябарты Малкыр кырал университетте малкыр тилини кафедрасына таматасы Кетенилла Мусса университетте болуму куюндан айтып, быйлы ары жыйырма бля беш адам алыныркыларын, студентке эки профилде – орус тил бля адабият, малкыр тил бля адабият – бөлүмде окужуркылар да билдиргенди. Ол, социология соруугагыга кере, буюн сабылени огуз төрт проценти ана тилдерин билмейди деп жазгысганды.

Филология илимданы доктору, Кыябарты Малкыр илиму-излем институтта малкыр тили секциясына таматасы Мусуланы Борис а школлада малкыр тилге кы, орус тилге уа юч кереге кеп сакта берилгенге сз бурруга чакырганды. Бзы бля тилин саклауда ол таматалык этген бөлөм не иште этгенлерин санагы:

айрылмайдыла, малкыр тилде кеп зат кыирирге кереклисин айтханды. «Сабий тууганда, аны кулгагыны азан айтканды, аны маккымы эсинде кыалырга. Тил да алайды. Бек биринчинде, анда сөлөшүрге керекди. Олду аны дарманы, – дегенди ол. Аны алайгызын Кузуйлик Кайсан атты Малкыр кырал драма театры директору Жангуразланы Мажит да айтханды. Ол: «Бу ары жыйырма жылда, кесибиз да билмей турганлай, кетип бара туургабыз. Тилибиз болмаса, сора адабиятыбыз, културалыбыз, театрыбыз, китапларыбыз да кийириге болмукс туююлдоде. Аны бля бирге биз халкылыгыбызны да тас этерикбиз», – дегенди.

Республикабызны сыйлы журналисти, Кыябарты Мажит Курманбетов сорууну правленийни председатели Шауаланы Разият сабий ана тилин билчю бир миллетти балала бля байлалык жюрюктюрге керекди деп, ол амалгагы жашуадан юлгюле келтиргенди. Нальчикде «Эльбрус» сорууну председатели, педагогика, социология, Физкультура-спорт институту доценти Аналаны Марат окууп киталпа сабийлеге кырайын эселе да, усталза малкыр тилин дерслерин ала сакталп туурча куургагы болуушунда дегенди эм «Эльбрус» тилибизин сакталп жана бля кен сайын эте турган ууак ишенин санамай, Атырзаланы Расулу башламчылыгы бля малкыр тилге кыюорголен киноланы магыналарыны юсюндөн айтханды.

КыМР-ни културасыны сыйлы куурлуучусу, Таштуу Тата элде Медендият юнөт таматасы Гуамиланы Тахир бу жарысула этрдетте тууганларын, уллу миллет бля бирлешкен, аны тилин да жюрюктюрге тошогенин айтып, аны юлгюле Семеланы Сеймалыны назмусун окууганды. «Кыябарты» дегенди ол. Бзы бля эски таулу жыр бля кууандырганды.

КыМР-ни културасыны сыйлы куулукчуусу, поэт Мотталаны Светлана тили жокнуу сыйы болмагынын, аны сакталп жанына ююрде, школда да бирча сак болганды. «Алгызын тауула тауде, малда, элдир-журта бирге иш этгенди. Тил да, буюм, андан сакталып турганды. Заман бля бирге ол, аны кыарам да торлене бардыла. Алай буюн халыкы бек аманды деп айтханды туююлдоде – элде тил туюлушлай сакталанды, – дегенди ол. Бзы бля эски таулу жыр бля кууандырганды.

КыМР-ни културасыны сыйлы куулукчуусу, поэт Мотталаны Светлана тили жокнуу сыйы болмагынын, аны сакталп жанына ююрде, школда да бирча сак болганды. «Алгызын тауула тауде, малда, элдир-журта бирге иш этгенди. Тил да, буюм, андан сакталып турганды. Заман бля бирге ол, аны кыарам да торлене бардыла. Алай буюн халыкы бек аманды деп айтханды туююлдоде – элде тил туюлушлай сакталанды, – дегенди ол. Бзы бля эски таулу жыр бля кууандырганды.

«Бизни эркинликтерибизни сайыргындайла, жерибиз жокчу» – дегенде асламдыла. Халкыбызны калык куюн тили бля байлалы болганына а ала эге амалдыла. Ана тилибиз бизни халкылыгыбын шартыда. Буюн кыайда да – элде, шахарда, – жыйылуулада, тобушюлде, буюшуда, кыуанды да, башха миллеттен адам болмаса да арабызда, биз орус тилде сөлөшөбиз», – деп аны жазгысганын билдиргенди.

Тилибиз унутула баргыаны хакды. Жангы телюле малкырача сз сөлөшөдиле, окудуула, аны арталда билгенде бля бардыла арабызда. Кыралта туудукчылары орус тилде сөлөшөдиле, ала аны иги билгенери бля өтмөлөнип, аны уллу жезе тилин санап, сабыленир кылай жарлы эте турганына а ангылмайдыла. Немча тил да билсин адам, ол аны хазасыды, игиди, хышды, алай ана тилинде өтөргөлен, аны билгире итменген халкын, миллетин сюеди деп айтырга кыйынды. Алай сайлау этп, кесин дунин адамдына санагында да тобуейди.

Бекташ Амышпашу а бую кыуандыгы оом этерча кюнде бизни халкылыгыбын бирча сюрюн кыиынлыктын сынагыларын, кечючюлукке бизге – ана тилибизди болушларын эсертгенди. КыМР-ни халкы поэти Соэяланы Ахмат

инди. Ол санда, КыМКУ-ну студентлери институтта сынау иш жазганыларын, анда иштелген не бля корешелерин керкосттуп, окуучулары киталпала бля, жер-суу атыларыбыз бля да шагыры этгенлерин, школлада да алай дерсле бардырырга кереклисин белгилегенди.

Ана тилден окуугу сагыталагы ону «Чоквады этленини» чертип, «Киталпаны анга таматасы Шауаланы Аминат тилин сакталп жана бля ата-анала, окуу юйле да бирге кюришере керек болганынын, Жаркылардыны министрствода жангы программа чыкканынын, анга кере жангы окуу киталпа жарашдырылгыларын да айтханды.

Окуу киталпаны юсерленде оюмун жыйылууга келамалган тарыхчы, этнограф Журтубайланы Махти да жезип билдиргенди: ол биринчи класска барган сабийлеге назмулары халкы чыгармачылыкка алдырга кереклисин, алай китап хазырлагыга угай дегенени да белгилегенди. Алай «Бар Эл» жамауат биргююну Нальчикде бөлүмюно таматасы Гериланы Абузема, фольклорда сабийлеги Аул-Алмуу атамканын аны сзле болганынын юлгюле келтирип, кесин сынамына кере, гитче юйле жалам-да ана тилде сөлөше туургагы, компьютерге, телефонлагына да, ала уа аладан

Нальчик шахарда 3-чю школуу малкыр тилден устаз Атуллуаны Укура, иш сынауунда бала келген ишленде юлгюле келтирип, шахар школлада тил билгене, билгенде да болганынын, ол ата-анала, кыюорголен кыайгыны, сзлери келген ты кыралык студент Кузуйланы Кыайсынны «Жашуу – өрлөуду» деген назмусун малкыр тилде окууганды.

Басмады да бую кыайгыбызны ачыкталп турган куургагыга, сзлери келген ты тилибизин сакталуу магынасын өсе келген телюлеге аныгалтырга керекбиз деген оюмда тохтаганды.

МУСКУКАЛАНЫ Сакнат.

Журтубуз

Кеп атлы, деметилиш, тауруху Минчи тау

Барыбыз да билгенден, кыара-ай-малкыр халкыны өкөтми, эки башкы Элбрус (Минчи тау) Баролада бек бийлик. Кен башы жетип урун тауу башын эки жарды. Элбрус а ачулганды да, кемени жуукуу кыюмды. Ол заманда Нух ачулганын быйлай кыргыш эттенди: «Тюбюн жай болса да, ортанг кюз болсун, ба-шанды дайым кыш», деп.

Алай бийликни болгын тау, ажай да, бек уюлду кыюнде. Бютюнда ачык кюн. Андан узакпада, кенде жашаган миллетте аны кытына келамалган эселе да, аруулуктуна, деметилишине сый этип, келерича ата кыурагында.

Кызуум жыл мындан алда «Заман» гезитибизде «Таула патчак» деген статьяда Элбрусуну Кыара-ай-Малкыра да жюрюгени эки жыйырма аты басмаланганды. Аны юсюндөн «Балкари сквозь века», «Малкыр ул» деген киталпада да жазылды. Ала быйлады. Тейри тау, Минчи тау, Жир тау, Кыусак тау, Кюп тау, Тейриле тау, Улуу тау, Эки бийик тау, Минчи тау, Мюню тау, Шат тау, Жин патчак, Элбрус, Желбуржу, Жел Егюз тау, Жир тау, Зия тау, Жат тау, Минчи тау, Иер тау, Баргына тау, Эмчек тау, Айры тау, Эки Сын, Дукшун тау, Алты тау, Нюр тау, Насып тау, Огуруз тау, Мингашар тау, Эл бурун, Емюрлюк тау, Мон тау, Куурту тау, Туугуржун тау, Кышлу тау, Элбрус, Жагчы чыккын тау.

Жачык Жалпуланы Тутары уланды. Генерал Эмануэль Минги таууга экспедицияны жиберген заманда жон усталды бири болганды. Телюге өрлөнгөн кезде ары чыккыналадан кыуарысу болганына бар эдиле да, Жагчы бля Сотталаны Ахыя алдына артка кыайтыргандыла. Жашуу жарын турмайды. Минчи тау бля байлалы излеу ишле бардырылдыла. Белгисиз шартла ачыкналдыла, жангылар табылдыла. Быйтыр «Кыара-ай» гезитде педагогика институту кандидаты Томпала Аликбек «Минги таууну таскаларында деген материал басмаланганды. Анга уа Элбрусуну тейл жыйырма атны юсюндөн айттыла. Тюрлю-тюрлю юлгюле сзле кечючюлукте, сзлери келген ты Жарычкы Еденланы Ардини «Мен Кыара-ай» деген жыршын юзюккө быйлай айттыла:

Ана тилде төрт жыйырма. Ала болгын Минги тауум Сен от кууму, Табаламан кийб жээм.

Минги таууну юсюндөн кеп таурула жюрюйдюле. Бек сейрирлиги эсе тошорейт. Суу кыыйма айланп, жерни башын

Темир келген заманда Алагингагы илек этере кюренген кишиди: Буурбурди тау – Буурбурди уа 1390 жылда, Аксыак Темир келгени Алагингагы илек этил турганды; Кыачыр тау – Качир деген а 1230 жылда Алагингагы башчылык этил турганды.

Была барысы да кыара-ай-малкыр миллети бек эртелил замандан бери бу тирелде жашап келгенлерин дагыды бир шагыттыла. Минги тауну бийлерге, аны таскаларын билгире бурун заманалдан бери келте келе тургандыла. Ол санда Чингиз ханы, Аксыак Темирни аскерлери, Жыйырмачы емюрде уа – немисиле.

Гитлер кырал башчы болгандан сора Аненерде деп Кючюно рублин илиму институтларыны плексин ачканды. Аны куулукчулары сейрилик билим изленди. Аны Минги тауда табар акыл этгендице. С. В. Буков – Третий рейх под знаком окуулукчаны кытайхана бий кызады: «Кийири да хорлатмаган берсек аскерчиле тейилери Один-Вотан урушда өлгөн аскерчилени жаннарын саунагагы кыюшуп болганды. Германия уруулада Вотан асылына ата-бабаларыны атаарына амда Аскард деген миф кыралыны оюучууду. Аскара нацленин бурунгу кыралларыды.

Один кесини шаш токанасында колтурганды. Тауруулагыга кере, тохана уа Минги тауда. Нацленин бачамасы билгичиле июсо бля Вотан бля оюушуйл турганды. Фашист Германияда бир бирге тобоген заманда, кыюленин кючюрун, сипалышашуу тюрени да Вотанын адеттеринден алынган капар барды.

Гитлери ышанган адамларынды бир тибети монах болганды. Была эхиси да тобуше тургандыла. Элбрус жер бля кемени быйлагын армилени тауду. Анда адам улуну гышар бля байлалы таша куючакналды. Ол аланы шийкы тауларыды деп тошоюндоренди. Германия да ачык турган уруш эткенди бу жанына. Аны аскерлери 1942 жылда кыркыар (август) айны 21 куюнде тауну эки чукуона да чыккындады. Болсада ала анда атери тамгалындады. Кеп да тукмай кыларына кыасталганды.

Элбрус а бюгонлюккө да сюедиле өткөтмөчүн санчы. Мингит жыйыны жеринден телмей сир кытай. Таза жюргө бля келтине а кыурагынын алай болмагынагы уа огурусулугун кырготеди.

ОСМАНАЛАНЫ Хайса.

СПЕЦИАЛИСТ БЛА УШАКЪ

«Тууарыкь сабийни саулуугу ананы кьолундады»

Ана болурга хазырланган тишюру кылай жюрюктюрге керекди? Бир-бир тишюрулары керсек, ачуулангырга окуяна тошеди. Ауурлуклары болганды, быдырларын ачып, ары татуировка салып, киндерилерине доргалга тагылп айландыла. Ол а неге ушаган ишди?

Ол кезиуде тишюру бютон сабыр, тизгини болурга керекди. Тюзюдү, жаш кызыланы буюсубу бизге жашуадан артына кылайган, дунинда, моддадан да жукы ангылмагыанлагына кыарай болула дегидиле. Да сора запалдан келген бөлхкымсызлык – олмууду мода? Мен аныгалтамдын, бизни да миллет энчилигибизини унутмагыра керекди. Ауурлугу болганын «байрак» этил айланганы махтауга санамаймы. Жарысууга, кеп юйюрде атадан унутулган, буюктын дегенча зат кылмаганды. Аны себепти быйлада адеп-кыялынын эсге тошорейт.

Кийимни юсюндөн айтхала, ол кылай болурга тишюру? Ол, биринчинде, анга аруу ушаргы, болумна келширге тишюушди. Кыайсы тюкөнгө барсанг да, изленген зат табыланды, аны кыйыкы да, алай тишюруларга деп аны тюкюле окуяна бардыла. Анда жыйрыкыла, сарфанна, моданы изленгенге уа кечкеле окуяна бардыла. Ала барысы да таза кыюуакында тишюуштенди. Алай тишюрун керексиз деп аны оюп кыарбайды. Көпле уа, келерини ана болурга хазырланганын унутуп, салоннаг келген сунадыла.

Ушакъ кийим кыайсы тишюруду да жюрюктюрге торлейди. Ауурлуклары

Бусугагыда ким да аруу жашарга, омак кийинирге, модадан артка келмагыра керешеди. Аны да аныгалрга болукдуу. Нем дегенде шендо аркылагымы дейсе, семизлегеми дейсе, жангы кийимле кендоло.

Ауурлуклары болган тишюрулагы уа мода бармыды? Огесе ала ол кезиуде аны унутургамы керекдиле? Бу, дагыда башха сорууларыбызга болганды Ауурлуктары болганга кере, гинекологу Рахайланы Людмила жууап бергенди.

болган кеп тишюрула бийк табан чуркыларын тешидейла. Тууарыкь кыагынактыга аны зараны бармыды? Бек уллуду аны хатасы. Алай тишюруну чуругу тынч, зат болмаса, аны кеп органларына кыйылык жетеди. Андан а кыялуу сабий туурга болганды. Аны хатасы алай уллу эсе, кесини, кыранында кыайсы сабийни жашууларына да кыюорку салп турмай, алай а аруу алай кийим кийенин бир кыруу аныгыгы жокду.

Кыраны болган тишюрун узнамы, ашы кылайла болууна ындагы ишди? Көпле, ауурлугу бар эсе, бир зат да эмий, кесин кыянамай, жатып туурга керек сунадыла. Ол терси. Ауурлук ол аруу туюлдо, кыуанды. Ол хар тишюру да сыныркы физиология процесси. Кыайсы тишюру да солуну бля иши бирге келширде билгире борчлуду. Юй тюпюну сыйпагы, жууарга да жарайды, тизгин жырны да. Жалаңдуу уруу кертормой, неге да узала, жетип ишле бля кесин жубата туурга керекди.

Кеп кезиудеде тишюрула, тапсыз атланы ашап, келерин, кыраныларды сабыленир да сыныркы физиология процесси. Кыайсы кенг жайлыган арууладан бири – гистоду. Ол а неди?

Хаталары бек уллуду. Куруу алай тишюруга ууай, кийне да Кыара-ай-Малкыра кюндю балала кыюорку тууларына бурулдуу. Аны себепти сабий табарга сюйгөнлени саны өсе барды. Ол тууган да этгинчи, кыуранып, аны амаллары болмукс окууларына, кыурууга, ичтеринден куюуп турганда да кендоло.

Дагыда кыюайлары аз болуп, жетишпирмай, аны юсюне уа жери, не да кери ишлемесе – ма санга ююрге дагыда бир сылтау. Ахшы доктор ол жалпана професинал туюлдо. Ол, бек ага, иги психолог, аламат адам болурга уа тишюушди. Бери, бизге тюшөн тишюру анысандан, эгечинде да узакда, жалаңдуу врачны кыюлуда кылады. Аны ючю да көпле, бютонда бизге биринчи келтине, стресслеге да тишюушди. Ол алай болмак ючю а, ол мек алдыргакыда айтхан ишануулукну магынасы бек уллуду.

Ол кылай максалагы тынгалга болукду? Энди айттырганды, медицинада да классика музыкагы тынгалга хайрылды деп айттыла. Алай, мен оюумга кере, ол бек даулашы затды. Хар сабийни анысыны кыранында ошун кесини кыураны болды. Аны жалаңдуу ана сезалгыкы. Сзс ючюна, кыайсы музыканы да салгышты, сабий аны жаратканын бля жаратмагынын бек терк билдирикчи. Алай аруу тауруу музыка керек туюлдо. Адамны солухан, куулакыга аруу эшитилген мактамга тынгалгасы игиди анысына, аны жюрек тюбюндө басыныда.

Ушакъны БАЙСЫЛАНЫ Мариянт бардырганды.

Жолочулук

Бюгонлюккө Кытайда Россейге бла россейилиге не кезден шарарайдыла?

«Россейи?» – деп, бир аз тынгалгыштыла. Шыгуу содлате 200 минг кытайлыны жоыбгандыла: аскериле бля бирге кыартланы, тишюулары, сабылени да. Андан бери Кытайда өлгөнлери намысларына кытыгынан аз затка да төмөндиле. Японияны премьерини Юсукуни храмга барып, аскери мурагыны атыры жазылган эсертмечилени аларында баш ургены сайкын, КыХФ-де халкы ормалгага чыгып, япону байракчалыны койкентергире, газны бля нефрты кыюорек сатарга, кысыксы, Кюубатышдан Кюнчыгышка бурулууга – юрөшөбиз.

КыХФ-де бизге не кезден кыарайды? Шыгуулагыча, партияларгачы огысе шалапалагычы? Кыралыбызны юсюндөн кытайлыны не билдире? Ма ол соруулагы жууапта табарга юрөшөгенди Алайны керешюушү.

ХАМАДА ЖУУНУНУ

Башканы кыюаксы да, Экичи дунин урушкы бек кыарамды а кытайлыла бля бири. Ала Германиян душманнаг 1941 жылда 9 декабрдын бери санайдыла. Алай немисиле бля угай, японула бля уруш этгендице. Япон аскерле Кытайгагы 1937 жылда киргендице, андан сора сегиз жылы ичинде бек аздан 43 миллион кытайлы өлгөндү. Алай жеринде аспанды (22 миллиону) мамыр адамла болгандына. 1937 жылда жалаңдуу

13 декабрде Нанкин шарарайды улуу башха төмөргө тошогени бля мейдиле. Алай, бурмай айтсак, сизде да японун мурдарларыны кыларында кылайык бир кытайлы жоюлганын алай кеп адам билмейди? Сзс ючю айтканды, фильмде аскери тишюуларыны хаманда жалаңай жууна турган кюулерин Кытайда кесип көтергенди.

«БИЗ КЫАЧАН ЭСЕ ДА БИТЕ УРУШУ?»

Этне урушуну? Андан кытайлы тема да барды – Совет Союзуну кыайсы саутула бля бир бирге кыажуа сюелгенире. 1969 жылда мартада Даманский айрыкымын кытайна да (Усуру суу, РСФСР), дагыда ол жип августда Жаланашов кыице (Кыазак ССР) тилгиринде кытайлы содлате Совет Союзу жерин уууларга кюрөшкендице. Ол заманда бизни кечкерилибизден 60-сы, КыХР-ни аскерчилеринден да 821 блетро киргендице. Сейир жерюнде да, кытайлылары асламысы ол кыуагыны унутуп кытайланды.

Оруслупа бля кытайлыла бир билери бля урушуну этгендиле – деп сорууга кылайык Шыгуулагы тынч кыралы тилени университеттин студенткасы Май Линь. Ол кызуаула не емюре болмукында, онетжинемини, Маньчжурияды? Кеп болмайды? Кечкючюк аны юсюндөн биринчи эшитме. Ахыры 4-чю бетдеди.

